

populistisen politiikan harhaanjohtamina, kun taas EU itsessään edustaa sivistystä sekä sosiaalista liikkuvuutta. Kirjoittajien mukaan tätä keskustelua leimaa luokkasokeus. Euroopan tasolla merkittävää on, että siinä, missä työväenluokka on aliedustettuina valtiotason politiikassa, EU:n päättäntäelimistä ja Euroopan parlamentista työväenluokkaiset on suljettu ulkopuolelle lähestulkoon täysin. Teos vahvistaa Fligsteinin (2008) näkemyksen siitä, että Euroopan unioni on ennen kaikkea hallitsevan luokan yhteinäisyysprojekti.

EU:n jäsenmailleen kohdistamat säästövelvoitteet vaikuttavat erityisesti Itä-Euroopan sosiaalimenoihin heikentäen työntekijöiden asemaa. Itä-Euroopan siirtymä markkinatalouteen ei ole ollut eriarvoisuuden kannalta haasteetonta, ja myös vuoden 2008 velkakriisi kolhi erityisesti Etelä- ja Itä-Euroopan työntekijöiden asemaa. Poliittisessa keskustelussa nämä alueelliset erot ja luokkien välinen epätasa-arvo jäävät helposti huomiotta.

Kirjoittajat tuovat esille, että Euroopan poliittiselta kentältä uupuu Euroopan laajuisia sosiaalisia liikkeitä, jotka toimisivat vastavoimana unionin elitistisille päättäntäelimille. Toistaiseksi sosiaaliset liikehdinnät ovat suurelta osin pysyneet valtioiden rajojen sisällä. Kirjoittajat

peräänkuuluttavat vasemmistopuolueita, ammattiliittoja sekä vapaaehtoisjärjestöjä tuomaan esiin Euroopassa vallitsevia eriarvoisuuksia ja valtasuhteita.

Kirjoittajat asettavat itselleen kunnianhimoisen tavoitteen valaista koko EU-alueen luokkarakennetta ottaen samalla huomioon luokkien sisäiset ja väliset suhteet sekä maiden väliset erot. Tässä tavoitteessaan kirja etenee loogisesti ja kertoo ymmärrettävästi työntekijöiden kansallisuuden ja luokan yhteisvaikutuksista. Luokittelussa ei myöskään ole tyydytty vain yhteen näkökulmaan, vaan tulojen lisäksi on tarkasteltu työasemaa ja -olosuhteita, elämäntyyliä, asumisolosuhteita, kulttuurisia käytäntöjä sekä vapaa-aikaa. Myös sukupuoli- ja sukupolvi-erot, muuttoliikkeet ja gentrifikaatio on otettu huomioon. Näkökulmia on monia, mutta kirja on silti rakenteeltaan looginen ja suhteellisen helpopolukuinen.

Hugrén ja kumppaneiden suuri ansio on myös syy-seuraussuhteiden valottaminen. Luokkarakenteen ja valtasuhteiden analyysi pohjautuu ansiokkaasti mantereen lähihistoriaan sekä nykyiseen sosiaaliseen ja poliittiseen ilmapiiriin. Teos on mielenkiintoinen ja monin tavoin ajankohtainen.

Inka Elomaa

Luokkayhteiskunnan lapset

Sam Friedman & Daniel Laurison: *The Class Ceiling: Why It Pays to Be Privileged*. Bristol, UK: Policy Press, 2019, 367 s. ISBN 1-4473-3606-2

Luokkakajoon ja sosiaaliseen liikkuvuuteen perehtyneet sosiologian tutkijat Sam Friedman ja Daniel Laurison kuvaavat kirjassaan Ison-Britannian luokkakajoa työmarkkinoiden kautta. He käsittelevät luokkajärjestelmässä tapahtuvaa sosiaalista liikkuvuutta sekä tekijöitä, jotka edesauttavat paremman sosioekonomisen taustan omaavien henkilöiden mahdollisuuksia menestyä.

Friedmanin ja Laurisonin mukaan sosiaalinen liikkuvuus ei ole rajoittunut pelkästään ammatti-asemiin nousemiseen, vaan sitä tapahtuu myös korkea-arvoisten ammattiasemien sisällä. Kirjoittajat argumentoivat, että alemmasta sosiaalisesta asemasta tulevat henkilöt osuvat työpaikoilla niin sanottuun ”luokkakattoon”. Luokkakaton (*class ceiling*) käsite on luotu mukailemaan feministisen kirjallisuuden lasikkattoa (*glass ceiling*), joka viittaa henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyviin uralla etenemisen vaikeuksiin, kuten syrjintään sukupuolen tai etnisen taustan

perusteella. Kirjoittajat esittävät kolme kysymystä: 1) saavuttavako alemmasta luokkataustasta nousseet henkilöt saman tulotason tai aseman kuin etuoikeutummista asemista tulleet, 2) jos eivät, vaikuttaako luokkakatto myös silloin, kun verrataan samankaltaisia ihmisiä eri luokkataustoista, ja 3) jos luokkakatto on olemassa, millaiset tekijät vaikuttavat siihen.

Tulokset perustuvat aineistoon, joka koostuu 175 syvähaastattelusta. Haastateltavat olivat korkea-arvoisia työntekijöitä arvostetuissa organisaatioissa joko tv-kanavalla, arkkitehtiyhtiöissä tai kirjanpito-yhtiöissä taikka itsensä työllistäviä näyttelijöitä. Kirjoittajien luokan käsite pohjautuu ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun määrittelyyn, jossa taloudellinen pääoma, sosiaalinen pääoma ja kulttuurinen pääoma ovat kaikki siirrettäviä ja auttavat ylläpitämään henkilön ja perheen luokka-asemaa.

Kirja etenee johdonmukaisesti, ja sen jokainen luku on järkevästi rakennettu. Aluksi tarkastellaan arvostettuun työasemaan pääsyä ja sen yhteyttä luokkataustaan, minkä jälkeen siirrytään arvioimaan luokkataustan vaikutusta työssä pärjäämiseen ja uralla etenemiseen. Kirjoittajat esittävät eri tapoja, joilla luokkatausta luo työhön liittyviä edellytyksiä tai rajoituksia, ja ilmentävät nii-

tä konkreettisesti henkilöhaastattelujen kautta. Kirjan loppua kohden kirjoittajat tuovat esille teoksen akateemisen merkityksen sekä sen kontribuution sosiologiseen tieteseen tehden tieteellisen annin selkeäksi ja läpinäkyväksi lukijalle. Teoksesta tekee merkittävän sen tarjoama sosiaalisen liikkuvuuden uudellinen tarkastelu luokkakaton käsitteen kautta. Lopuksi kirjoittajat tarjoavat vielä kymmenen eri poliittista tapaa luokkakaton murtamiselle ja esittävät siten ratkaisuja löytämäänsä ongelmaan, mikä edelleen lisää kirjan tiedollista merkitystä.

Teoksen kieli on miellyttävää ja helppolukuista. Teksti ei ole kylmän teknistä vaan lämmintä ja kutsuvaa. Kirjoittajat kuvailevat esimerkiksi valitsemiensa organisaatioiden rakennuksia sekä ulkoa että sisältä, mikä luo lukijalle konkreettisen mielikuvan siitä, millä tavoin eliittiorganisaatiot erottuvat myös visuaalisesti muista organisaatioista. Luvuissa tuodaan esille tavat, joilla luokkatausta vaikuttaa meriiteiltään samantasoisten haastateltavien urapolkuihin ja mahdollisuuksiin, mikä selkiyttää lukijalle luokkataustan arksikin vaikutuksia. Esimerkkinä tällaisesta vertailusta on kaksi ansioitunutta näyttelijää eri luokkataustoista. Heidän mahdollisuutensa valikoida rooleja ovat olleet erilaisia, ja nämä valinnat ovat vaikuttaneet haastateltavien

myöhempiin työmahdollisuuksiin ja uralla menestymiseen.

Valitut haastattelupätkät tekevät tekstistä miellyttävää luettavaa ja kuvaavat elävästi tapoja, joilla haastateltavat puhuvat sosiaalisesta taustastaan, sekä sitä, miten tausta on vaikuttanut heidän ajatusmalleihinsa, oletuksiinsa ja uskomuksiinsa. Luokka-aseman vaikutus tulee selkeästi esille haastateltavien narratiiveissa, joissa nousee esille erityisesti meriittien ideaali ja alemmasta luokkataustasta kumpuava ulkopuolisuuden kokemus. Mielenkiintoisesti tässä narratiivisessa tarkastelussa havaitaan myös merkittäviä eroja luokkataustojen välillä liittyen esimerkiksi siihen, mistä puhutaan, millä tavalla ja kuinka paljon.

Friedmanin ja Laurisonin valitsemat ammatit ja organisaatiot olivat kiinnostavasti toisistaan poikkeavia. Erityisesti näyttelijöiden mukaan ottaminen toi lisää ymmärrystä siihen, miten sosiaalinen tausta tuo mahdollisuuksia kaikenlaisille ammattiryhmille muillakin tavoin kuin taloudellisen pääoman kautta. Kirja saa lukijan pohtimaan luokkataustan yhteiskunnallisesti suurempaa vaikutusta esimerkiksi tv-aseman luokkajakautuneisuuden kautta, jolloin yksipuolinen luokkajakakauma saattaa kenties vaikuttaa siihen, millaisia ohjelmia ja näkökulmia esitetään.

Meriitin käsitettä tarkastellaan teoksessa kriittisesti. Haastatteluissa ilmeneekin, miten menestys esitetään narratiivisesti meriiteistä kumpuavana, ja korkean luokkataustan edesauttava vaikutus käsitellään nolostuneesti ja sivuuttaen. Taloudellisten etujen lisäksi korkea luokkatausta suo yksilölle käyttäytymismalleja, osaamista ja arvoja, jotka edesauttavat pärjäämistä tietynlaisissa työympäristöissä ja jotka katsotaan usein meriiteistä johtuviksi. Näiden tekijöiden puute tuo näkyväksi haastatteluvien alemman luokkataustan pysyvyyden ja siitä seuraavan kuulumattomuuden kokemuksen, joka nousi esille haastatteluissa. Tästä huolimatta kirjoittajat eivät kuitenkaan kiellä meriittien olemassaoloa vaan toivoisivat teoksen herättävän eliittiyhtiöiden sisällä ajatuksia meriitin käsitteen todellisesta luonteesta sekä luokkataustan vaikutuksesta tekijöihin, jotka usein luetaan meriiteiksi.

Teoksen merkittävin tieteellinen anti on erityisesti siinä, miten se tuo esille luokkataustan vaikutuksen myös senkin jälkeen, kun merkittävä asema on saavutettu. Kirjoittajat argumentoivat, että luokkatausta on muuttumaton, ja sillä on suuri vaikutus työssä pärjäämiseen ja uralla etenemiseen. Myös intersektionaalinen yhteys luokan, sukupuolen ja et-

nisen taustan välillä on otettu huomioon, vaikkei se olekaan teoksen keskeisin aihe. Teos on syväluotaava katsaus siihen, että vaikka silmämääräisesti organisaatio saattaakin vaikuttaa inklusiiviselta ja tasa-arvoiselta, luokkataustojen, sukupuolen ja etnisten taustojen tarkastelu tuo esille sen todellisen eksklusiivisuuden ja hierarkkisyyden.

Vaikka teos on yleisesti kirjoitettu helppolukuisesti, puhuvat kirjoittajat yhdessä sen viimeisimmistä luvuista suoraan akateemiselle yleisölle. Luvussa käsitellään teoreettisemmin bourdieulaista lähestymistapaa, jonka tutkijat kokivat olevan sopiva tapa tarkastella luokkakattoa ja sosiaalista liikkuvuutta. Bourdieun teorian yhteys kirjaan on tekstissä lukemisen helpottamiseksi ilmaistu epäsuorasti, mutta yhteys on asiaan perehtyneelle sosiologian opiskelijalle kuitenkin selkeästi havaittavissa, ja siten arvioin itsekin sen olevan soveltuva tapa tarkastella luokkataustoja ja luokkakattoa.

Tutkijat onnistuvat menestyksekkäästi vastaamaan asettamiinsa kolmeen kysymykseen. Työläistaustaiset henkilöt korkeissa asemissa tienaavat vähemmän kuin korkeamman luokkataustan kollegansa, eikä perinteinen käsitys meriiteistä selitä tätä eroa luokkien tuloeroissa. Taustalla ovat luokkataustan tuomat edut, jotka

usein tulkitaan – väärin – kyvykkyydeksi ja osaamiseksi. Työkuulttuuri suosii etuoikeutettuja, mikä johtuu siitä, että hyväosaiset ovat muokanneet työkuulttuuria itseään hyödyttäväksi. Myöskin vanhemmilta saatu taloudellinen tuki edesauttaa uralla etenemistä. Tämän lisäksi korkeassa sosiaalisessa asemassa olevat johtohahmot ovat suopeampia samasta taustasta lähtöisin olevia alempia työntekijöitä kohtaan ja tarjoavat näille parempia etenemismahdollisuuksia.

Teosta voi lämpimästi suositella monenlaisille lukijoille. Se tuo esiin paljon sellaista asiaa, joka itselleni sosiologian maisteriopiskelijana on jo tuttua, mutta asettaa Bourdieun teorian Ison-Britannian erityisen luokkakajakoiseen yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kirjan helppolukuisuus tekee siitä kuitenkin sopivan sosiaalisesta liikkuvuudesta kiinnostuneelle mutta aiheeseen ennalta perehtymättömälle lukijalle. Toisaalta teoksen tieteellinen anti kiinnostanee myös akateemisesti ansioituneita lukijoita. Erityisen lämpimästi teosta voi suositella niille, jotka ovat kiinnostuneita luokkataustan vaikutuksesta työn sisäiseen menestykseen ja palkkaukseen ja jotka ovat kiinnostuneita sosiaalisesta liikkuvuudesta Ison-Britannian kontekstissa.

Nea Laitinen